

Власюк О. А.

кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу науково-дослідної роботи та атестації наукових кадрів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Київ, Україна, vlasuk_oksana@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1683-5622>

Дараган Т. П.

завідувач сектора відділу науково-дослідної роботи та атестації наукових кадрів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Київ, Україна, tanya_dar@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6714-9374>

ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті розглянуто особливості прийому на навчання для здобуття вищої освіти в різних країнах. Зазначено, що вітчизняна система відбору абітурієнтів істотно відрізняється від європейської, а саме вимогами щодо вступу на навчання до закладів вищої освіти (ЗВО), формуванням критеріїв відбору та часткою впливу державного регулювання на цей процес. Авторами проаналізовано процес створення контингенту студентів у вітчизняних ЗВО. Визначено його основні етапи: розроблення проєктних показників плану прийому й випуску здобувачів вищої освіти за державним замовленням, оприлюднення планових показників останнього. Підкреслено, що в Україні державне замовлення у ЗВО диференціюється конкурсними пропозиціями – «фіксованою», тобто з визначеною кількістю бюджетних місць, і «відкритою», якою можуть скористатись усі абітурієнти. Наголошено, що конкурсна пропозиція формує засади конкуренції ЗВО не тільки за бюджетні місця, а й за найкращого та вмотивованого абітурієнта. Наведено результати онлайн-опитування, проведеного авторами у 2020–2021 рр. у межах виконання НДР «Впровадження університетської автономії в контексті децентралізації управління ЗВО, демократизації освітнього процесу, підвищення відповідальності за якість освіти» щодо методів формування контингенту здобувачів вищої освіти у ЗВО. Як показали результати досліджень, більшість науково-педагогічних працівників підтримують формування контингенту здобувачів вищої освіти за таким принципом: Міністерство освіти і науки України формує бюджетні місця, а заклади вищої освіти – контрактні. Зазначено, що у вітчизняних ЗВО державні місця прямують за найкращими абітурієнтами.

Ключові слова: абітурієнти, здобувачі вищої освіти, конкурсна пропозиція, бюджетні місця, державне замовлення.

JEL classification: 121, 123, Y10.

DOI: 10.32987/2617-8532-2023-3-105-115.

У сучасних умовах глобалізації суспільства якість вищої освіти відіграє дедалі більшу роль у досягненні соціально-економічного прогресу. Це створює передумови для пошуку

нових методів управління, перегляду ролі й функцій закладів вищої освіти, формує потребу в зміні державного регулювання діяльності ЗВО. Функціонування ЗВО зумовлене ринковими

відносинами, що спричиняє посилення конкуренції в економічній і соціальній сферах. Тому ефективність діяльності університету визначається швидкістю його реагування на зміни в суспільстві та адекватністю врахування ним запитів ринку.

Удосконалення системи вищої освіти орієнтоване не лише на збільшення інтелектуального потенціалу країни, а й на гарантування її громадянам права доступу до здобуття якісної вищої освіти. Модернізація вітчизняної системи вищої освіти відбувається під впливом багатьох чинників – історичних, соціально-економічних, демографічних, політичних, міжнародних. Однак основна діяльність системи вищої освіти в нашій державі регламентується законами України «Про освіту», «Про вищу освіту» й іншими нормативно-правовими актами, забезпечуючи її адаптацію до європейських стандартів та інтеграцію у світовий освітній простір у сфері надання освітніх послуг.

У ЗВО велика увага приділяється проблемам формування необхідного контингенту здобувачів вищої освіти, оскільки головним чинником функціонування університету як суб'єкта господарювання є попит на освітні послуги, що ним надаються. Тому досить нагальним питанням є боротьба ЗВО за потоки абітурієнтів. Сучасний стан вітчизняного ринку освітніх послуг характеризується не лише досить широкою мережею університетів, значною доступністю до вищої освіти, а й впливом соціально-економічної, демографічної та політичної ситуації в нашій країні. Зазначене потребує прийняття відповідних управлінських рішень щодо діяльності ЗВО.

Прагнучи стати повноцінним членом ЄС, Україна здійснює колосальні реформи в різних сферах суспільства. Реформування освітньої галузі посідає одну з провідних позицій, адже тільки конкурентоспроможні ЗВО здатні готувати висококваліфікованих фахівців для всіх видів діяльності українського суспільства. Тому нам необхідна ефективно побудована система вищої освіти, яка відповідатиме потребам розвитку країни, запитам сучасного життя, інтересам особистості.

Вплив процесів глобалізації на функціонування ЗВО описано в працях таких зарубіжних учених, як Д. Бреннен, У. Течлер, С. Маргінсон [1; 2]. Дослідження Д. Скотта спрямовані на визначення доцільності планування освітніх послуг у ЗВО в розрізі різних спеціальностей [3].

Головна мета діяльності ЗВО полягає в підготовці фахівців, що відповідають професійним вимогам і особистісним характеристикам. Як зауважує О. В. Бріт, висококваліфікований спеціаліст має не тільки володіти практичними навичками та професійними знаннями, а й уміти оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища, обумовлені стрімким розвитком науково-технічного прогресу [4]. На думку Г. Ф. Пономарьової, ефективність і якість діяльності спеціаліста з вищою освітою визначається нестандартним, інноваційним мисленням, сформованою професійною компетентністю, здатністю приймати ефективні, оптимальні рішення на основі об'єктивного аналізу ситуацій [5].

О. В. Носова, О. С. Маковоз [6] вважають, що при плануванні підготовки спеціалістів ЗВО необхідно враховувати як потреби ринку праці у

фахівцях різних кваліфікацій, так і специфіку розвитку територій.

У свою чергу, С. А. Матюх, В. Г. Лопатовський [7], проаналізувавши формування контингенту здобувачів вищої освіти, зазначили, що вагомою причиною посилення динаміки контингенту ЗВО є економічна криза, особливості вступної кампанії. О. В. Верба, Т. А. Зайцева, О. О. Марченко [8] зауважили, що одним з основних завдань наукового відділу ЗВО є облік та моніторинг контингенту здобувачів вищої освіти. Тому в університетах питанням управління ним приділяється велика увага.

Слід зазначити, що окреслена проблематика вивчена недостатньо, тож потребує додаткових досліджень.

Мета статті – проаналізувати генерування контингенту студентів у зарубіжних університетах і визначити особливості його формування у вітчизняних ЗВО.

Для досягнення вказаної мети авторами у 2020–2022 рр. серед науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти проводилось онлайн-опитування на тему: «Аналіз впровадження академічної автономії в закладах вищої освіти». В опитуванні на анонімній і безоплатній основі брали участь представники інститутів, університетів та академій. Представництво інститутів серед респондентів становило 82 %, академій – 18 %, із них науково-педагогічних працівників – 55,4 %, здобувачів вищої освіти – 44,5 %. Опитування проводилось анонімно за анкетною, яка містила відкриті й закриті питання.

Під час дослідження ми намагались отримати відповіді учасників освітнього процесу та не ставили за мету сформулювати репрезентативну

вибірку (встановлений нами формат опитування не надавав такої можливості). Результати опитування було оброблено з використанням статистичних методів контент-аналізу, а також інтернет-ресурсу Google Form із доповненням Advanced Summary by Awesome Table.

У сучасних умовах глобальних трансформаційних процесів визначальним фактором існування суспільства стають нові знання, технології та інформація. Безперечно роль у створенні бази знань, форм їх подання, інструментів пошуку й використання відводиться саме освіті. Тому потужною складовою національних економічних систем є високопродуктивні, конкурентоспроможні ЗВО. А забезпечення високоякісних освітніх послуг тісно пов'язане з особливостями контингенту здобувачів вищої освіти, адже його кількісні та якісні характеристики безпосередньо впливають на перебіг і результати освітнього процесу. Наразі в діяльності вітчизняних ЗВО спостерігаються тенденції скорочення їхньої кількості й загального контингенту здобувачів вищої освіти [9]. І тут головну роль відіграє той факт, що в Україні щороку збільшується число виданих дипломів, якими ніколи не скористаються. Велика чисельність випускників, що навчалися на популярних спеціальностях, іноді зовсім не докладаючи зусиль ні під час вступу, ні під час навчання, поповнюють спільноту осіб із вищою освітою без гарантованого працевлаштування за фахом. Хтось не може працевлаштуватися за спеціальністю через досить низький рівень здобутих знань, хтось – унаслідок розуміння хибності та необдуманості власного вибору.

Роботодавці, прагнучи мати у своїх колективах цілеспрямованих, достатньою мірою обізнаних молодих людей, розробляють цілі схеми відбору потенційних працівників. І такий вибір позначається на репутації ЗВО, що потрібно враховувати керівництву освітньої установи, для того щоб витримати жорстку конкуренцію на ринку освітніх послуг.

Успішна діяльність ЗВО, зокрема його вирішальна роль у конкурентоспроможності наданих ним освітніх послуг, регламентується вчасно прийнятими й правильними рішеннями. Це потребує стратегічного аналізу ринкової ситуації, власних характеристик і можливостей ЗВО для оперативного реагування на стан та потреби зовнішнього й внутрішнього середовища.

Основна діяльність ЗВО спрямована на те, щоб передати, допомогти засвоїти, розширити й застосувати знання, уміння та інші компетентності особам, які навчаються. Освітня діяльність у сфері вищої освіти здійснюється для здобуття вищої, післядипломної освіти, формування гармонійно розвиненої особистості, а також для задоволення інших освітніх потреб усіх зацікавлених суб'єктів [10].

Системи вищої освіти різних країн світу мають свої особливості. Це зумовлено передусім національною культурою, традиціями, а також духовними, моральними й матеріальними цінностями. Однак основним завданням освіти в будь-якій країні залишається навчання та виховання повноцінного громадянина, здатного самостійно навчатися, працювати, підвищувати свій професійний рівень для комфортного співіснування в суспільстві.

Аналізуючи системи вищої освіти різних європейських країн, можна дійти висновку, що поряд із безліччю відмінностей спільним є вступ до ЗВО на основі здобуття середньої освіти. У деяких країнах, зокрема у Франції, дуже важко успішно скласти випускні екзамени, тому є спеціальні умови вступу до університету для громадян, які не мають атестата про середню освіту, але мають стаж роботи.

До університетів *Франції* можна вступити за вільним набором, тобто шляхом простого зарахування на навчання; за «м'яким» відбором, тобто відповідно до географічного розташування й терміну отримання диплома бакалавра; за «кількісним» відбором, тобто обмеженим, коли на навчання зараховуються перші з тих, хто подав заяву; за «якісним» (жорстким) відбором, тобто на основі складання екзамену чи конкурсу за кількох претендентів на одне місце [11].

У *Великій Британії* дотримуються позиції відкритості вищої освіти. При цьому подані абітурієнтами документи детально аналізуються ЗВО, який і складає висновок щодо зарахування. Однак тут передбачено квоти для вчителів і лікарів, що встановлюються відповідно державним секретарем та департаментом охорони здоров'я. У разі перевищення визначеної квоти ЗВО проводять відбір студентів самостійно за критеріями, сформованими кожним окремим університетом [12].

Вища освіта *Німеччини* відзначається взаємодією федерального уряду та органів місцевого самоврядування земель. Також у країні створено Спільку ректорів закладів вищої освіти, які разом розробляють більшість важливих нормативно-право-

вих актів. Цікавим є принцип фінансування німецьких ЗВО: 94 % усіх коштів субсидують органи самоврядування відповідних земель і лише 6 % – центральний орган із питань освіти [13, с. 56–59].

У *Китаї* ЗВО засновує Державна комісія з освіти. Особливості вступної кампанії в цій країні полягають у тому, що завдання для екзаменів складаються не університетами, а Міністерством освіти. До університетів вступають абітурієнти з найбільшою кількістю балів: до провідних ЗВО – ті, хто отримав найвищі бали, до провінційних – усі з мінімальною потрібною кількістю балів.

ЗВО *Фінляндії* мають значну автономію, фінансуються з бюджету. При цьому 10 % зарахованих на навчання повинні бути дорослими, тобто зі стажем роботи. Сам процес зарахування на навчання контролюють ЗВО. Для всіх фахів передбачено квоти на місця державного замовлення [14].

В *Італії* вступ до ЗВО відбувається без екзаменів. Кількість місць у більшості університетів не обмежена. Однак місця надаються в такому порядку: спочатку абітурієнтам із країн ЄС, потім громадянам країн, що розвиваються [13, с. 54–56].

В *Іспанії* контингент ЗВО формується за провінційно-територіальним поділом: 95 % місць в університетах певної провінції надається її мешканцям, 5 % – абітурієнтам з іншої місцевості [13, с. 51–54].

Швейцарія має власну модель системи освіти, яка орієнтується на потреби країни й регіону. Оскільки ЗВО підпорядковуються й федеральному уряду, й областям (кантонам), єдиної освітньої програми в них не

має. Обов'язковий мінімум характерний лише для факультетів інженерії, економіки, права, сільського господарства, менеджменту. Для інших спеціальностей освітні програми по кантонах відрізняються. Крім того, перевага надається дипломам державного зразка. (На відміну від України, де кількість недержавних ЗВО надто велика, тому й дипломи наших фахівців програють зарубіжним [13]).

Вітчизняна система освіти істотно відрізняється від європейської. Тому існує невідповідність між вимогами вступу на навчання до ЗВО, термінами освітнього процесу в Україні та країнах ЄС.

Освітня діяльність ЗВО в Україні здійснюється на основі ліцензій, які надаються МОН, про що зазначено в Законі України «Про вищу освіту» (ст. 24). Цьому передують експертний висновок Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо спроможності проведення освітнього процесу закладом вищої освіти відповідної спеціальності конкретного рівня вищої освіти. Ліцензії надаються на кожну спеціальність терміном до 10 років із зазначенням назви та розташування ЗВО, максимальної чисельності здобувачів вищої освіти, яку він може одночасно забезпечити високоякісним освітнім процесом за конкретною спеціальністю та рівнем вищої освіти.

Процес створення контингенту студентів у ЗВО включає:

– розроблення закладом вищої освіти проектних показників плану прийому й випуску здобувачів вищої освіти за державним замовленням, визначених аналізом прийому та мінливості контингенту студентів попередніх років;

– коригування та затвердження конкурсною комісією МОН планових показників державного замовлення за кожною спеціальністю;

– оприлюднення на сайті Міністерства рішення конкурсної комісії щодо відбору виконавців державного замовлення;

– прийом абітурієнтів під час вступної кампанії на рейтинговій основі. При цьому спочатку заповнюються місця державного замовлення (визначені МОН), а потім проводиться прийом до ЗВО за кошти фізичних і юридичних осіб.

В Україні державне замовлення до ЗВО диференціюється конкурсними пропозиціями – закритою й відкритою. Фіксована (закрита) пропозиція передбачає завчасно окреслену кількість бюджетних місць, але ними можуть скористатись абітурієнти з найвищими балами, які хочуть вступити до конкретного ЗВО. Відкрита пропозиція (широкий конкурс) передбачає проведення конкурсу серед усіх абітурієнтів у всіх ЗВО конкретної спеціальності, однак місце отримують вступники з найвищими балами.

Відкриту конкурсну пропозицію вважають адресним розміщенням державного замовлення: бюджетні місця йдуть за найкращими абітурієнтами, а не розподіляються між ЗВО. Це формує засади конкуренції останніх не тільки за бюджетні місця, а й за найкращого та вмотивованого абітурієнта. При цьому ЗВО не має закріпленого обсягу бюджетних місць, а керується визначеною максимально можливою кількістю місць державного замовлення. Тому загальний обсяг держзамовлення за відкритою конкурсною пропозицією переважає частку бюджетних

місць, виділену всім ЗВО за певною спеціальністю.

Форма здобуття вищої освіти може бути як бюджетна, так і небюджетна, тобто на контрактній основі, що передбачає плату за надання освітніх послуг фізичними особами. Кількість таких місць ЗВО визначає самостійно, але в межах ліцензованого обсягу.

Результати дослідження показали, що, на думку близько 33 % опитаних науково-педагогічних працівників (рисунок), у вітчизняних ЗВО буде доцільною так звана розподілена система формування контингенту здобувачів вищої освіти, за якої МОН приймає рішення щодо кількості місць державного замовлення, а університет самостійно встановлює частку небюджетних місць (контрактників). Законом України «Про вищу освіту» визначено право центрального органу виконавчої влади з питань освіти і науки формувати пропозиції щодо державних місць на підготовку фахівців із вищою освітою. Крім того, МОН видає ЗВО ліцензію на проведення освітньої діяльності, де визначено обсяг місць державного замовлення та місць за кошти юридичних чи фізичних осіб.

Незначна частина опитаних викладачів (близько 28 %) вважають ефективним формування контингенту здобувачів вищої освіти університетами з урахуванням нормативних вимог щодо співвідношення викладачів і студентів. В Україні чисельність науково-педагогічних працівників залежить від кількості студентів та регулюється постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження нормативів чисельності студентів на одну штатну посаду науково-педа-

Рисунок. Результати опитування науково-педагогічних працівників щодо методів формування контингенту у ЗВО України, %

Побудовано авторами.

гогічного працівника» від 17.08.2002 № 1134 [15]. В європейських країнах таке співвідношення становить 1:5, а в Україні – 1:8. Чим менше студентів припадає на одного викладача, тим якіснішим є освітній процес, оскільки викладач може приділяти більшу увагу кожному студенту. Утім, якість викладання залежить від багатьох факторів. Нещодавно до Закону «Про вищу освіту» було внесено зміни, які пом'якшили прив'язку викладача до чисельності здобувачів вищої освіти.

Подив викликала думка ряду науково-педагогічних працівників (понад 20 %) щодо вільного зарахування абітурієнтів до ЗВО, тобто без усяких обмежень. Однак такий метод формування контингенту здобувачів вищої освіти потребує вирішення питання державного фінансування складової освітнього процесу. Це проблема, яку ЗВО самостійно вирішити не може через встановлені чіткі межі бюджетного фінансування, що надається державою для забезпечення всіх потреб освітньої діяльності закладу.

Близько 11 % опитаних викладачів при формуванні контингенту студентів у вітчизняних ЗВО допускають можливість визначення максимальних і мінімальних обсягів місць державного замовлення самостійно закладом, але за умови обов'язкового узгодження з центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Невелика частина науково-педагогічних працівників (близько 7 %) підтримують визначення МОН фіксованої чисельності студентів, тобто встановлення заздалегідь кількості місць на навчання до ЗВО за державним замовленням. У вітчизняних ЗВО фіксовані обсяги державного замовлення надаються на деякі спеціальності, а саме: 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», 022 «Дизайн», 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», 024 «Хореографія», 025 «Музичне мистецтво», 026 «Сценічне мистецтво».

Як бачимо, результати опитування показали, що більшість науково-педагогічних працівників під-

тримують «розподілену систему» формування контингенту здобувачів вищої освіти, за якої МОН формує бюджетні місця, а ЗВО – контракти.

На сьогодні Міністерство відмовилося від ідеї «ручного» розподілу державних місць у ЗВО й застосовує принцип формульного розподілу держзамовлення: державні місця прямують за найкращими абітурієнтами. А під час вступу до ЗВО абітурієнтам надається можливість скористатися конкурсними пропозиціями – відкритою, фіксованою чи небюджетною.

Формування контингенту здобувачів вищої освіти є запорукою успішної діяльності ЗВО. Саме наявність вмотивованих, добре підготовлених здобувачів вищої освіти та збільшення їх чисельності свідчить про високу якість освітніх послуг.

У багатьох країнах вступ до ЗВО є необмеженим для всіх абітурієнтів, які мають атестат зрілості. Це не означає, що всі бажаючі зараховуються на навчання. Подекуди ЗВО формують власні критерії відбору, оскільки сформована автономність зарубіжних університетів надає їм право визначати крім загальних вимог ще й додаткові. А в деяких європейських країнах до формування контингенту студентів долучаються елементи державного регулювання. Такий досвід, як показало наше дослідження,

становить інтерес для вітчизняних ЗВО. Проте це потребує внесення відповідних змін до національних нормативно-правових актів, якими регулюється виділення бюджетних коштів на освітню діяльність.

На сьогодні в Україні чисельність здобувачів вищої освіти визначається ліцензованим обсягом для певного рівня вищої освіти або для конкретної освітньої програми. Державне замовлення диференціюється фіксованою або відкритою конкурсними пропозиціями. Можна стверджувати, що відкрита конкурсна пропозиція передбачає конкуренцію ЗВО за бюджетні місця та за найсильнішого й свідомо вмотивованого абітурієнта. Це не означає, що система відбору абітурієнтів в Україні повинна бути повністю змінена. Достатньо просто наблизити її до прикладу європейських країн, при цьому зберігши елементи національної ідентичності. Адже на розвиток вищої освіти в країні впливає не лише прагнення уніфікувати певні правила здобуття вищої освіти, а й культура, територіальне розміщення, політична та економічна ситуації, національна специфіка. Тому наступне наше дослідження буде спрямоване на вивчення можливостей упровадження елементів європейського досвіду в уже існуючі правила прийому на навчання в українських ЗВО.

Список використаних джерел

1. Brennan J., Teichler U. The future of higher education and of higher education research. *Higher Education*. 2008. No. 56. P. 259–264. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10734-008-9124-6>.
2. Marginson S. Higher Education in the Global Knowledge Economy. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2010. Vol. 2. Iss. 5. P. 6962–6980. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.05.049>.

3. Scott J. C. The Mission of the University: Medieval to Postmodern Transformations. *The Journal of Higher Education*. 2006. Vol. 77. Iss. 1. P. 1-39. DOI: <https://doi.org/10.1080/00221546.2006.11778917>.

4. Брім О. В. Вимоги сучасного ринку праці до фахівців з вищою освітою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 39–42. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2015/9.pdf.

5. Пономарьова Г. Ф. Формування контингенту здобувачів освіти сучасного закладу вищої освіти: організаційно-методичний та психолого-педагогічний аспекти. *Абітурієнтське середовище періоду глобалізації: шляхи формування та тенденції розвитку* : матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків. Харків : вид-во НУА, 2021. С. 144–149. URL: <http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/1909>.

6. Носова О. В., Маковоз О. С. Конкурентоспроможність підготовки фахівців вищими навчальними закладами відповідно до вимог ринку праці. *Інформаційні технології в освіті*. 2011. Вип. 9. С. 99–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2011_9_14.

7. Матюх С. А., Лопатовський В. Г. Аналіз формування контингенту студентів вищих навчальних закладів Хмельницької області. *Вісник Хмельницького національного університету. Сер. : економічні науки*. 2015. № 4. Т. 2. С. 174–182. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/VKNU-ES-2015-N4-Volume2_226.pdf.

8. Верба О. В., Зайцева Т. А., Марченко О. О. Автоматизована система обліку руху контингенту здобувачів вищої освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. *Актуальні проблеми автоматизації та інформаційних технологій*. 2018. Т. 22. С. 38–48. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/229721853.pdf>.

9. Шевченко І. Ю. Тенденції розвитку ВНЗ в Україні. *Проблеми і шляхи забезпечення якості вищої освіти щодо підготовки фахівців з економіки і підприємництва в умовах Євроінтеграції* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-методич. інтернет-конф., м. Харків, 6 листоп. 2015 р. Харків, 2015. С. 14–15. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%A5%D0%9D%D0%90%D0%94%D0%A3-%D0%9C%D0%B5%D1%82.%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.6.11.15.pdf>.

10. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/>.

11. Кнодель Л. Сучасний стан системи освіти Франції. *Osvita.ua* : вебсайт. 2008. URL: <https://osvita.ua/school/method/1022/>.

12. Кнодель Л. Сучасна освітня система у Великій Британії. *Osvita.ua* : вебсайт. 2008. URL: <https://osvita.ua/school/method/1024/>.

13. Димань Т. М., Боньковський О. А., Вовкогон А. Г. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес : навч.-методич. посіб. Одеса : НУ «ОМА», 2017. 106 с. URL: https://foreign.udau.edu.ua/assets/files/docs/quantus/traning/european-higher-education-area-and-the-bologna-process_17_09_2017.pdf.

14. Жерноклеєв І., Пушкарьова Т. Система освіти Фінляндії. *Osvita.ua* : вебсайт. 2006. URL: <https://osvita.ua/school/method/1300/>.

15. Про затвердження нормативів чисельності студентів (курсантів), аспірантів (ад'юнктів), докторантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук, слухачів, інтернів, клінічних ординаторів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації та вищих навчальних закладах післядипломної освіти державної форми власності : постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1134. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2002-%D0%BF#Text>.

Oksana Vlasjuk

Ph. D. (Agriculture), SSI «Institute of Modernization of the Content of Education», Kyiv, Ukraine, vlasuk_oksana@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1683-5622>

Tanya Daragan

SSI «Institute of Modernization of the Content of Education», Kyiv, Ukraine, tanya_dar@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6714-9374>

FORMATION OF STUDENT CONTINGENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: MAIN ASPECTS

Abstract. *The future of our country depends on the efficiently developed higher education system that meets the needs of the country's development, the demands of modern life, and the interests of the individual. In their activities, higher education institutions pay considerable attention to the problems of forming a contingent of higher education applicants, since the presence of students is a key factor in the functioning of the university as a business entity. Therefore, today the competition of higher education institutions for the flow of applicants is quite relevant. The authors studied the system of attracting a contingent of students in foreign universities and identified the features of its formation in domestic higher education institutions. The main components of the process of forming a contingent of students in domestic higher education institutions are identified and a comparative analysis is made of the system of selection among applicants, which differs significantly from the European one. In Ukraine, the state order in higher education institutions is differentiated by competitive offers: "fixed", which provides for a certain number of state-funded places and can be used by applicants with the highest scores; "open", available to all applicants across all higher education institutions. The "open" competition proposal is considered "targeted placement of the state order": state-funded places go to the best applicants, and are not distributed among higher education institutions. According to the study results, the majority of researchers and teaching staff support the formation of a contingent of higher education students on the following principle: the Ministry of Education and Science of Ukraine creates budget places, while higher education institutions create contract places. Today, the Ministry of Education and Science of Ukraine uses the principle of formulaic distribution of the state order. This means that state places are allocated to the best applicants, and the number of higher education students is determined by the licensed volume for a certain level of higher education or a certain educational program.*

Keywords: *applicants, higher education students, competitive offer, budget places, state order.*

References

1. Brennan, J. & Teichler, U. (2008). The future of higher education and of higher education research. *Higher Education*, 56, 259-264. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10734-008-9124-6>.
2. Marginson, S. (2010). Higher Education in the Global Knowledge Economy. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2(5), 6962-6980. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.05.049>.
3. Scott, J. C. (2006). The Mission of the University: Medieval to Postmodern Transformations. *The Journal of Higher Education*, 77(1), 1-39. DOI: <https://doi.org/10.1080/00221546.2006.11778917>.
4. Brit, O. (2015). Requirements of the modern labor market for specialists with higher education. *Investments: practice and experience*, 6, 39-42. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2015/9.pdf [in Ukrainian].

5. Ponomarova, H. (2021). Formation of the Contingent of Students of a Modern Higher Education Institution: Organizational, Methodological, Psychological and Pedagogical Aspects. *Student environment in the period of globalization: ways of formation and development trends*, Proceedings of the 19th International Scientific and Practical Conference. Kharkiv. Retrieved from <http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/1909> [in Ukrainian].

6. Nosova, O. V., & Makovoz, O. S. (2011). Competitiveness of training of specialists by higher education institutions in accordance with the requirements of the labor market. *Information technologies in education*, 9, 99-104. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2011_9_14 [in Ukrainian].

7. Matyukh, S., & Lopatovskyi V. (2015). Analysis of student contingent formation in higher educational institutions of Khmelnytskyi region. *Herald of Khmelnytskyi National University. Series: economic sciences*, 4(2), 174-182. Retrieved from http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/VKNU-ES-2015-N4-Volume2_226.pdf [in Ukrainian].

8. Verba, O., Zaitseva, T., & Marchenko, O. (2018). Automated system of accounting for the movement of the contingent of higher education applicants of Oles Honchar Dnipro National University. *Current issues of automation and information technology*, 22, 38-48. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/229721853.pdf> [in Ukrainian].

9. Shevchenko, I. Yu. (2015). Trends in the development of higher education institutions in Ukraine. *Problems and ways to ensure the quality of higher education in the training of specialists in economics and entrepreneurship in the context of European integration*, Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Methodological Internet Conference. Kharkiv. Retrieved from <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%A5%D0%9D%D0%90%D0%94%D0%A3-%D0%9C%D0%B5%D1%82.%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.6.11.15.pdf> [in Ukrainian].

10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *On higher education* (Act No. 1556-VII, September 28). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/> [in Ukrainian].

11. Knodel, L. (2008). The current state of the French education system. *Osvita.ua*. Retrieved from <https://osvita.ua/school/method/1022/> [in Ukrainian].

12. Knodel, L. (2008). The modern educational system in the UK. *Osvita.ua*. Retrieved from <https://osvita.ua/school/method/1024/> [in Ukrainian].

13. Dyman, T., Bonkovskyi, O., & Vovkohon, A. (2017). *The European Higher Education Area and the Bologna Process*. Odesa: NU "OMA". Retrieved from https://foreign.udau.edu.ua/assets/files/docs/quantus/traning/european-higher-education-area-and-the-bologna-process_17_09_2017.pdf [in Ukrainian].

14. Zhernoklieiev, I., & Pushkarova, T. (2006). The Finnish education system. *Osvita.ua*. Retrieved from <https://osvita.ua/school/method/1300/> [in Ukrainian].

15. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2002). *On approval of standards for the number of students (cadets), postgraduate students (associate students), doctoral students, PhD students, trainees, interns, clinical residents per one full-time position of a research and teaching staff member in higher education institutions of III and IV accreditation levels and higher education institutions of postgraduate education of state ownership* (Decree No. 1134, August 17). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2002-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].